

Behoort *Euphorbia lathyris* L. werkelijk tot de Nederlandse flora?

door

H. M. VAN DER SPEK (Leiden)

Tijdens de cursus „Floristische Plantengeografie 1977”, gehouden op het Rijks-herbarium te Leiden, kreeg ik als opdracht het verspreidingskaartje van *Euphorbia lathyris* L. gereed te maken voor de in bewerking zijnde Atlas van de Nederlandse Flora (MENNEMA et al., 1977). Deze soort is opgenomen in de Standaardlijst 1975 (ARNOLDS & VAN DER MEIJDEN, 1976) met de annotatie 1b 23, wat er op wijst, dat hij sinds 1950 in meer dan 10 uurhokken zou zijn gevonden en wel voornamelijk in akkers op kalkrijke grond.

Bij het bewerken van het herbariummateriaal viel het mij op, dat de soort overwegend in tuinen wordt aangetroffen en dat de vondsten op kalkrijke akkers beperkt bleven tot één, nl. die van R. van der Meijden in 1973 te Geleen. Deze resultaten kwamen goed overeen met de verspreidingsgegevens van *Euphorbia lathyris* volgens HEUKELS-VAN OOSTSTROOM (1975): „Bij ons vroeger als artsenijplant in tuinen gekweekt en soms verwilderd; ook adv., vrij vaak in Z.-Limb.”, volgens welke de soort dus niet tot de Nederlandse flora zou mogen worden gerekend.

VAN DER MAAREL (1971) noemt een viertal criteria waaraan een soort moet voldoen om tot de Nederlandse flora te behoren; het Floristenconcilie 1975 heeft deze criteria – met enkele kanttekeningen – aanvaard (MENNEMA, 1975). Naar het mij voorkomt is het van belang om het voorkomen van *Euphorbia lathyris* in ons land aan het 2e en het 4e criterium te toetsen.

Het tweede, geamendeerde criterium luidt: „De vorm, verspreiding en standplaats in Nederland van het taxon zijn vrij goed bekend”. Door het herbariummateriaal op

vindplaats te rangschikken moest ik bevestigd krijgen of de standplaats van het taxon inderdaad vrij goed bekend was:

akker	1	tuinen	17
wegbermen	4	adventief	3
braakliggend terrein	6	standplaats onbekend	8

Het op dezelfde wijze rangschikken van de literatuurgegevens leverde een nagenoeg gelijk resultaat op. Dit kan gedeeltelijk het gevolg zijn van het feit, dat een aantal literatuurgegevens wellicht op herbariummateriaal waren gebaseerd.

Indien bovengenoemde vindplaatsen in ogenschouw worden genomen, dan valt het op, dat alle standplaatsen zich uitstekend lenen voor het doen van adventieve en/of verwilderde vondsten. In Z.-Limburg werd de soort nog tot in deze eeuw gekweekt (DE WEVER, 1914a), vooral tegen veldmuizen en werd daarom aldaar het Molmuizenkruid genoemd (DE WEVER, 1914b).

Het vierde criterium van VAN DER MAAREL (1971) luidt: „De planten hebben na een spontane vestiging aldaar gedurende een reeks van jaren stand gehouden op tenminste één groeiplaats in Nederland, uitgezonderd in gebouwen, tuinen, plantsoenen en kassen, in de periode 1850–heden”. Na onderzoek van het herbariummateriaal en de literatuurgegevens is geen enkele maal komen vast te staan, dat de tweejarige *Euphorbia lathyris* langer dan één jaar op dezelfde groeiplaats heeft standgehouden. Overigens moet worden gezegd dat de toetsing van dit criterium vrij moeilijk is. Immers, als men melding doet van de vondst van een bijzondere plant van een bepaalde groeiplaats, dan wordt deze melding meestal een volgend jaar niet herhaald. Daarom moet met enige omzichtigheid worden geconstateerd, dat naar alle waarschijnlijkheid ook aan het vierde criterium niet wordt voldaan.

Flora's van omringende landen geven een eensluidend beeld van de groeiplaats van *Euphorbia lathyris*, die volgens TUTIN et al. (1968) moet worden beschouwd als „A ruderal and weed of cultivated ground ... probably native only in E. & C. Mediterranean region”. Voor Duitsland (GARCKE, 1972) wordt de soort opgegeven als onkruid in tuinen en op afvalhopen, ook wel verwilderd en voor België (DE LANGHE et al., 1973) als vroeger gekweekt, thans adventief en soms ingeburgerd. Hiervan wijkt de standplaats in Groot-Brittannië (CLAPHAM et al., 1962) aanvankelijk opmerkelijk af: „Perhaps native in woods in a few places in England and Wales”, maar vervolgens is de soort „more common but local as a garden weed and escape in waste places...”

Ook de wijze van voorkomen van *Euphorbia lathyris* in de omringende landen ondersteunt mijn opvatting, dat deze soort in ons land niet mag worden gerekend als te behoren tot de Nederlandse flora.

Literatuur

- ARNOLDS, E. J. M. & R. VAN DER MEIJDEN, 1976. Standaardlijst van de Nederlandse Flora 1975. Rijksherbarium, Leiden.
- CLAPHAM, A. R., T. G. TUTIN & E. F. WARBURG, 1962. Flora of the British isles. Cambridge.
- GARCKE, A., 1972. Illustrierte Flora Deutschland und angrenzende Gebiete, 23. Aufl. Berlin/Hamburg.
- HEUKELS-VAN OOSTSTROOM, 1975. Flora van Nederland, 18e druk. Groningen.

- LANGHE, J. E. DE, L. DELVOSALLE, J. DUVIGNEAUD, J. LAMBINON & C. VAN DEN BERGHEN, 1973. Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines. Bruxelles.
- MAAREL, E. VAN DER, 1971. Florastatistieken als bijdrage tot de evaluatie van natuurgebieden. *Gorteria* 5 (7/10), p. 176–188.
- MENNEMA, J., 1975. Kort verslag van de zittingen van het Floristenconcilie 1975 op 2 april te Leiden en op 21 april te Utrecht. Stencil, Rijksherbarium, Leiden.
- , A. J. QUENÉ-BOTERENBROOD & C. L. PLATE, 1977. Atlas van de Nederlandse Flora (in voorbereiding).
- TUTIN, T. G. et al., 1968. *Flora Europaea* 2. Cambridge.
- WEVER, A. DE, 1914a. Lijst van wildgroeïende en eenige gekweekte planten in Z.-Limburg IV. *Jaarb. Natuurh. Gen. Limburg* 1914, p. 9–99.
- , 1914b. Vergiftige planten. *Maandbl. Natuurh. Gen. Limburg* 3 (1).

Summary

It is the authors opinion, based on research of herbariumsheets and data in literature, that *Euphorbia lathyris* L. may not belong to the Netherlands flora in the sense of the criteria by VAN DER MAAREL (1971), drafted and established by the Floristic Council (MENNEMA, 1975).